

Recenzja pracy doktorskiej przedstawionej przez **Panią Malwinę Antoniszczak**,
zatytułowanej
„Umożliwienie recepcji wystaw muzealnych osobom z niepełnosprawnością wzroku”

Sporządzona w związku z przewodem doktorskim wszczętym na posiedzeniu Rady Wydziału Form Przemysłowych Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie w dniu 5 lipca 2017.

Złożona do oceny praca Pani Malwiny Antoniszczak, wykonana pod opieką promotorską prof. Czesławy Frejlich z Wydziału Form Przemysłowych ASP w Krakowie, jest kompletna, wykonana z należytą starannością i odpowiada stawianym wymaganiom.

Dokumentacja rozprawy doktorskiej zawiera:

1. Opinię promotorską
2. Streszczenie w języku polskim
3. Streszczenie w języku angielskim
4. Portfolio wraz z wymaganą dokumentacją (cyfrowo)
5. Pracę doktorską w formie publikacji drukowanej i cyfrowej, zatytułowaną „Umożliwienie recepcji wystaw muzealnych osobom z niepełnosprawnością wzroku”.

Życiorys kandydatki

Pani Malwina ukończyła studia magisterskie 2003 r. na Wydziale Form Przemysłowych ASP w Krakowie. W latach 2015-16 odbyła roczny kurs projektów dokumentalnych w La Fémis (Państwowej Wyższej Szkole Filmowej w Paryżu). W 2007 r. ukończyła dwuletnie studia podyplomowe Les Ateliers, Ensci (Państwowej Wyższej Szkole Projektowania Przemysłowego) w Paryżu. Od 2015 jest zatrudniona na kierunku Design w Instytucie Sztuki i Designu Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie. Pracuje również na Wydziale Architektury Wnętrz ASP w Krakowie a od 2019 na Wydziale Form Przemysłowych ASP w Krakowie, gdzie prowadzi zajęcia z podstaw ergonomii.

Jest laureatką wielu konkursów, otrzymała znaczące nagrody oraz stypendia i wyróżnienia:

- Nagroda w konkursie Lider dostępności Fundacji Integracje i Towarzystwa Urbanistów Polskich pod Honorowym Patronatem Prezydenta RP Andrzeja Dudy. Wyróżnienie w kategorii obiekt zabytkowy za między innymi projekt pomocy dotykowych dla osób z niepełnosprawnością wzroku (nagroda wspólna dla Muzeum Podgórze) 2019 r.
- Kraków bez barier, nagroda główna w konkursie w kategorii Budownictwo dostępne, obiekty i przestrzenie zabytkowe za udogodnienia zwiększające dostępność Muzeum Podgórze dla osób z niepełnosprawnościami w tym z niepełnosprawnością wzroku (nagroda wspólna dla Muzeum Podgórze) 2019 r.
- II miejsce w konkursie na projekt stałej ekspozycji dla miejskiego Muzeum Żydowskiego w Oświęcimiu, 2013 r.
- miejsce w konkursie na projekt wystawy *Marzec 68. Pożegnania i Powroty* dla Instytutu Adama Mickiewicza, 2008 r.

Pani Malwina Antoniszczak jest również autorką tekstów dotyczących projektowania i dostępności, publikowała w czasopiśmie: *Formy, 2+3d*, oraz *Architektura-Murator*.

Portfolio przedstawione do oceny otrzymałam w formie cyfrowej. Zawiera opisane i udokumentowane osiągnięcia projektowe kandydatki. Autorka wykazuje bardzo wysoką aktywność projektową. Różnorodność i skala realizacji, jak i umiejętność doboru środków do osiągnięcia celów, nie tylko nie budzi wątpliwości ale też imponuje. Autorka wskazuje swobodę poruszania się w obszarze projektowania: aranżacji, wystawiennictwa, mebli, elementów ekspozycji i instalacji.

Projektantka przedstawiła realizacje które potwierdzają jej kreatywne i pragmatyczne podejście, wskazują na indywidualne ujmowanie tematów projektowych, a także ujawniają wysoką jakość tychże realizacji. Jest autorką lub współautorką kilkunastu wystaw dla takich instytucji jak: BWA w Nowym Sączu, Międzynarodowe Centrum Kultury w Krakowie, Muzeum Historii Fotografii w Krakowie, Galeria Bunkier Sztuki w Krakowie, Polin-Muzeum Historii Żydów Polskich, Muzeum Techniki i Przemysłu

w Warszawie, Muzeum Etnograficzne w Krakowie, Muzeum Narodowe w Krakowie, Fundacja Galeria No Local w Krakowie, Muzeum Sztuki w Mülheim, Towarzystwo im. Edyty Stein we Wrocławiu, Emigrantenhuis Goteborg, Horace Richter Gallery Tel Aviv.

Pani Malwina Antoniszczak jest również autorką scenografii i licznych instalacji dla instytucji kultury. Bierze udział w wystawach zbiorowych krajowych i zagranicznych, organizowanych przez renomowane ośrodki kultury. Jej działalność projektowa jest również dostrzegana i popularyzowana w prasie krajowej i zagranicznej.

Ocena rozprawy doktorskiej

Praca doktorska w formie publikacji liczy 239 str., stanowi bogaty materiał opisowy oraz ilustracyjny i zawiera:

- **wprowadzenie dotyczące projektowania i zmysłu dotyku**
- **rozdział Projektowanie dla osób z niepełnosprawnością wzroku** zawierający ogólne informacje dotyczące niepełnosprawności wzroku, widzenia dotykiem, projektowanie tyflografik, makiet i modeli dotykowych, wykorzystanie technologii druku 3D w projektowaniu oraz przykłady projektów dla osób z dysfunkcją wzroku.
- **rozdział dotyczący Dostępności muzeów** uwzględniający: rozwój idei dostępności, aspekty prawne i dotyczące dostępności muzeów, przykłady wystaw dla osób z dysfunkcją wzroku a także współczesne metody przystosowania wystaw muzealnych do percepcji dotykowej.
- **opis Projektu** uwzględniający: wywiady i obserwacje, informacje dotyczące Muzeum Podgórze w Krakowie, założenia projektowe, opis rozwiązań, prezentację projektu finalnego oraz testy użyteczności wraz z podsumowaniem.

Przedstawiona do recenzji praca doktorska jest przemyślanym, wieloelementowym projektem, który powstał na bazie wnikliwych obserwacji, eksperymentów materiałowych, a także poprawnie wyciągniętych wniosków.

Projekt oparto o konsultacje z osobami niewidomymi, jak również na osobistym, bogatym doświadczeniu projektowym z zakresu wystawiennictwa oraz edukacyjnym z obszaru ergonomii i projektowania dla użytkowników z niepełnosprawnościami.

Uwagi dotyczące części Projektowanie i dotyk oraz Projektowanie dla osób z niepełnosprawnością wzroku. We wprowadzającej części pracy, autorka swobodnie i z lekkością buduje bazę znaczeń, oraz merytorycznych informacji potrzebnych do właściwego osadzenia propozycji projektowej. Autorka opisuje szereg kontekstów związanych ze zmysłem dotyku, od biologicznego do historycznego ujęcia, przybliża znaczenie haptyczności w sztuce i projektowaniu, przybliża postaci, ich teorie dotyczące roli zmysłu dotyku w życiu człowieka. Istotną dla projektów pani Malwiny, wydaje się wypowiedź projektanta Kenyi Hary dotycząca współczesnej organizacja społeczeństwa w oparciu o technologię (*technology-driven society*) i jego idea społeczeństwa opartego na zmysłach (*sense-driven society*) czyli idea świata podporządkowanego percepcji zmysłowej człowieka.

Również część pracy poświęcona **kluczowym projektom dedykowanym osobom z niepełnosprawnościami** stanowi inspirujący przegląd realizacji z kraju i zagranicy. Pani Malwina przywołała przełomowe rozwiązania znajdujące się w różnych obszarach życia, nakreśliła wątki wykorzystania nowych technologii, aspekty społeczne i osobiste, związane z realnymi potrzebami. Autorka przywołuje kluczowe postaci i organizacje które wpłynęły na nagłośniecie problemów dostępności przestrzeni publicznych.

Wskazuje akty prawne normalizujące prawa osób ze specjalnymi potrzebami, wytyczne dotyczące projektowania uniwersalnego w szczególności kwestii projektowania dla muzeów i edukacji. Przywołuje możliwości technologiczne i trendy projektowe zmierzające do pogłębienia lub polepszenia doświadczenia zwiedzania. Autorka przybliżyła znaczące wystawy przeznaczone dla osób niewidomych a także dokonała krytycznej oceny proponowanych rozwiązań.

Przechodząc do projektu, warto podkreślić, że Pani Malwina, wykonała szereg prototypów i eksperymentów materiałowych, które zostały poddane ocenie pod kątem wytrzymałości, cech semantycznych a także dokładności odwzorowania. Zestawiła materiały i efekty możliwe do uzyskania oraz zweryfikowała ich użyteczność. Uważam, że ten element stanowi niezwykle przydatny materiał referencyjny dla projektantów. Kluczem wyjścia dla całego projektu, wspierającego percepcję wystawy przez osoby niewidome, jest perspektywa osoby niewidomej. Pani Malwina ujawnia to co jest faktycznie „widziane”, możliwe do poznania, doprowadza nas do granic poznawczych i wniosków co do sposobu efektywnego przedstawiania rzeczywistości. Stoję, za autorką, na stanowisku, iż procesy poznawcze są nie tylko aktywnością umysłu czyli, że „poznawanie treści jest możliwe w konkretnym środowisku poprzez interakcję, dotyk i ruch, a nie poprzez przyswajanie informacji oderwanych od otoczenia”. Doceniam również podjętą przez Panią Malwiną próbę „negatywowego” przedstawienia przestrzeni budynku, a także otwartość na ocenę czy raczej weryfikację tej propozycji przez głównych odbiorców. Co ciekawe, ten eksperyment, oparty na obserwacji sposobu poznawania przestrzeni przez osoby niewidome, może być również odkrywczy dla osób widzących, jest bowiem swoistym oderwaniem od rutyny poznania i myślenia o bryle budynku i przestrzeni. Moim zdaniem pozwala na zadawanie innych pytań i formułowania odmiennych wniosków. Warto rozwinąć badania nad takim typem obrazowania i miejscem jego przydatności.

Przy okazji omawiania projektu, otrzymujemy też opis wszystkich wykonanych elementów i świadomie wybranych materiałów. Sam projekt cechuje różnorodność zarówno skali jak i wspomnianych już materiałów czy też sposobów przedstawiania. Wynika to ze specyfiki zadania projektowego i stanowi o jego użyteczności. W wypadku tego projektu nie chodziło o spójność systemową ale o adekwatność w stosunku do treści i zawartości merytorycznej, jak również o miejsce w narracji całej wystawy. Ze względu na wspomniane aspekty, projekt ma zarówno formę oraz skalę czy technologię dopasowaną do indywidualnych potrzeb związanych z przekazywaniem informacji. Dbłość o możliwość poznania z uwzględnieniem wielu zmysłów, jest poniekąd gwarantem większej skuteczności i zasięgu dotarcia do zainteresowanych. Zastosowanie zrozumiałych oznaczeń zachęcających do dotykania, użycie kontrastowych barw, wprowadzenie elementów odniesienia do skali człowieka, zastosowanie właściwych wysokości eksponowania obiektów – to również elementy projektu które

w znaczący sposób wpływają na funkcjonalność całości realizacji i wskazują na całościowe i troskliwe podejście projektantki do zadania którego się podjęła. Wdrożony projekt został poddany ocenie podczas testów z użytkownikami w realnej sytuacji. Weryfikacja uwzględniała czas zwiedzania i poruszanie się w konkretnej przestrzeni, co miało niebagatelny wpływ na odbiór poszczególnych elementów i wagę opinii. Tak przeprowadzone testy, w sposób wiarygodny, pozwoliły na ocenę kompleksowego doświadczenia jakim jest zwiedzanie wystawy. Projekt pt „**Umożliwienie recepcji wystaw muzealnych osobom z niepełnosprawnością wzroku**” określiłabym jako „podręczny”, adekwatny w stosunku do potrzeb i ograniczeń a także użyteczny. Nie mam poczucia kompensacji, raczej uważam go za rozszerzający poznanie przez zaangażowanie zmysłów. Cieszy mnie również fakt, że elementy wystawy, przeznaczone dla użytkowników niewidomych, udało się zrealizować w sposób estetyczny zarówno dla tych poznających za pomocą wzroku jaki i dotyku. Na koniec chcę również podkreślić wysoką dbałość o język i sposób pisania a także lekki i styl autorki. Pracę czytałam z przyjemnością i dużym zainteresowaniem. Stwierdzam również, że zarówno projekt jaki i jego opis zachowują spójność, logikę i estetykę.

Konkluzja

Projekt „**Umożliwienie recepcji wystaw muzealnych osobom z niepełnosprawnością wzroku**” stanowi realną zmianę w stosunku do stosowanych dotychczas rozwiązań. Pani Malwina Antoniszczak osiągnęła zamierzone efekty oraz dostosowała swoją propozycję do potrzeb osób niewidomych. Projekt jest wykonany zgodnie z metodologią projektowania społecznie odpowiedzialnego i czerpie z najlepszych wzorców, twórczo je przetwarzając i wnosi nową wartość w kontekście projektowania przestrzeni dostępnych.

Jest autorskim projektem z zakresu wzornictwa przemysłowego i jako taki odpowiada wymaganiom określonym w art. 13, ustawy z dnia 14. 03. 2003 r. (wraz z późniejszymi zmianami) o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki.

Tym samym uważam, że przedstawiona praca doktorska predysponuje autorkę do otrzymania stopnia doktora o który się ubiega.

Składam wniosek do Rady ds Stopni Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie, o przyjęcie rozprawy doktorskiej i dopuszczenie jej do publicznej obrony oraz popieram wniosek o nadanie Pani Malwinie Antoniszczak stopnia doktora sztuki, w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

dr hab. Justyna Kucharczyk